

/ I. O. Parubchak [Elektronnyj dokument] // Demokratyczne vrvjaduvannja. – 2012. – №10. – Rezhym dostupu: <http://www.lvivacademy.com/vision10/fail/Parubchak.pdf>

16. Vol'fovs'ka T. O. Interaktyvni vminnja ta i'h stanovlennja na riznyh etapah politychnoi' socializacii' / T. O. Vol'fovs'ka // Naukovi studii' iz social'noi' ta politychnoi' psihologii'. – K.: TOV «Vyd-vo «Stal'», 2002. – Vyp.5. – S.98–113.

17. Probyjgolova N. Dejaki tendencii' procesu politychnoi' socializacii' molodi / N. Probyjgolova // Politychnyj menezhment. – 2005. – №4. – S.70–81.

18. Vol'fovs'ka T. O. Do pytannja shhodo efektyvnoi' politychnoi' socializacii': doslidzhennja stereotypiv molodi / T. O. Vol'fovs'ka [Elektronnyj dokument] // Problemy politychnoi' psihologii' ta i'i' rol' u stanovlenni gromadjanyna Ukrai'ns'koi' derzhavy: zb. nauk. prac'. – K.: Milenium, 2009. – Vyp.9. – Rezhym dostupu: http://www.nbu.gov.ua/ujrn/Soc_Gum/ppp/2009_9/Volfovsk.htm

19. Karnauh A. Politychna socializacija students'koi' molodi: sutnisni harakterystyky, osoblyvosti, tendencii' / A. Karnauh // Ukrai'ns'ka nacional'na ideja: realii' ta perspektyvy rozvytku: [zbirnyk naukovykh prac']. – L'viv: Vydavnytvo Nacional'nyj universytet «L'viv's'ka politehnika», 2006. – Vyp.17. – S.136–140.

20. Posnova T. P. Formuvannja cinnisno-motyvacionoi' sfery osobystosti studenta / T. P. Posnova // Social'na psihologija. – 2004. – №2. – S.134–139.

Bereza V. O., Ph.D., Associate Professor, Cherkassy National University named after Bohdan Khmelnytsky (Ukraine, Cherkassy), gileya.org.ua@gmail.com

The role of political education and self-education of political socialization

It is emphasized that democratic countries have seen the benefits of the existence of special institutions of political education. Only Ukraine is on the way of their formation. Therefore, it should be possible to focus efforts on the generation of political competence and responsibility of citizens. This task can be primarily through educational institutions and independent media. At the same time, the democratic political education should cultivate the personality not only human values but also the realization of the rights and duties of its own place and role in the state. Everyone should understand that without really functional political system of the individual will cannot be properly implemented.

Keywords: political education, political self-education, political socialization.

Берега В. А., соискатель, кандидат педагогических наук, доцент, Черкасский национальный университет им. Богдана Хмельницкого (Украина, Черкассы), gileya.org.ua@gmail.com

Роль политического образования и самообразования в политической социализации личности

Подчеркивается, что демократические страны убедились в преимуществах существования специальных институтов политического образования. Украина только находится на пути их формирования. Поэтому ей необходимо максимально направить усилия на генерирование политической компетентности и ответственности граждан. Реализовать эту задачу можно преимущественно через общеобразовательные учреждения и независимые средства массовой информации. В то же время демократическое политическое образование должно воспитывать в личности не только гуманистические ценности, но и осознание прав и обязанностей, собственного места и роли в государстве. Каждый должен понять, что без действительной функциональной политической системы воля отдельной личности не может быть должным образом реализована.

Ключевые слова: политическое образование, политическое самообразование, политическая социализация.

УДК 327.54:355.01:355.426

Кіндратець О. М.,
доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології,
Запорізький національний університет
(Україна, Запоріжжя),
kin-el@yandex.ua

ВІЙНА ЯК ЧИННИК ЗМІНИ СВІТОПОРЯДКУ

Мета статті визначити особливості війн, що впливають на зміни світоустрою, дослідити процеси в міжнародних відносинах, які спостерігалися після завершення світових війн, досягнуті домовленості щодо створення

колективної системи безпеки. У дослідженні використано загальнологічні методи дослідження, компаративістський, історичний методи. Дослідження дало можливість прийти до наступних висновків: не всі війни змінюють світопорядок; деякі країни розв'язують війни з метою змінити свою роль і місце у світовій політиці; гібридні війни не є новим явищем; «холодна війна» в ХХ ст. була «гібридною» війною. Сучасний стан міждержавних відносин можна назвати «новою холодною війною». Ця війна в дечому схожа, але в дечому відмінна від «холодної війни» ХХ ст. «Холодні війни» теж вимагають зусиль світових лідерів щодо їх припинення та досягнення шляхом переговорів домовленостей по відновленню та зміцненню системи колективної безпеки.

Ключові слова: війна, світова війна, «холодна війна», «гібридна війна», світопорядок.

Міждержавні війни, метою яких є розширення територій та зон впливу, відіграють «світобудовні» функції. Деякі з цих війн впливають на регіональну архітектоніку, а інші приводять до зміни світоустрою. Перш за все до таких змін приводять «великі війни». Особливості «великих» війн такі: у них втягнуто багато народів; тривають доволі довго; змінюють світ; ведуть до значних втрат як матеріальних, так і людських.

Розширити зону впливу, як у минулому, так і нині, держава може і без традиційної війни. Це досягається за допомогою підтримки, ослаблення чи навіть «дистанційного» знищення певних режимів, в основному в тих у країнах, які мають або великі запаси стратегічних ресурсів, або важливе геополітичне становище. Руйнування держави не вводячи війська на її територію можна за допомогою використання технологій «керуваного хаосу». Найбільш ефективною ця технологія є в тих країнах, в яких є передумови виникнення хаосу навіть без зовнішнього втручання. Однією з таких передумов є відсутність єдності в політичній еліті, боротьба різних владних груп за власні інтереси. Загальне благо, державні та суспільні інтереси не є в таких країнах об'єднуючими політичну еліту. Крім цього об'єктами подібних атак можуть стати країни в яких існують ціннісні конфлікти, конфлікти ідентифікацій, що заважають консолідації суспільства. Цією ситуацією можуть скористатися інші країни.

Не всі країни, що перемагають у «великих» війнах, займають провідне місце в світосистемі. Це обумовлено рядом причин (економічних, фінансових, політичних, соціальних тощо). Країни-лідери світосистеми, які під час війни належали до одного табору, «були на одній стороні», часто починають розглядати одна одну не лише як конкурентів за світове панування, але і як противників та не виключають воєнних зіткнень між собою.

Дослідження нових загроз, видів війн та шляхів побудови нової системи безпеки набуває нині особливої актуальності. Ці проблеми досліджують як зарубіжні так і вітчизняні вчені, зокрема Р. Арон, З. Бжезинський, М. Харт, Х. Хофмайстер, Є. Магда, М. Требін та інші.

Нинішня ситуація, яка склалася в Україні та світі вимагає нових підходів до вирішення військових конфліктів. Для України сьогодні важливо знайти способи виходу з війни та побудови післявоєнного миру. Звернення до історії дає можливість побачити як у минулому вдавалося зменшити небезпеку виникнення нових зіткнень між державами після закінчення «великих» війн. Як правило, відбувалися зустрічі представників країн, що приймали участь в цих війнах і за столом переговорів досягалися домовленості та визначалися умови миру. Вестфальський трактат 1648 р. був підписаний учасниками переговорів після тридцятилітньої війни в Європі. У ньому визнавалося існування спільних інтересів європейських держав, а

також необхідність радитися щодо вирішення певних питань. Після Наполеонівських війн в 1814–1815 відбувся Віденський конгрес. У Акті Священного Союзу, який закріплював рішення Віденського конгресу, говорилося про те, що правителі надалі мають керуватися заповідями миру, а також правди, любові та святої віри. Дві світові війни ХХ ст. теж завершилися укладанням мирних угод, а також створенням міжнародних організацій, які мали попередити нові світові війни (Паризька мирна конференція 1919–1920 рр., створення в 1919 р. Ліги Націй – першої міжнародної організації по підтримці миру та безпеки, а по завершенню Другої світової війни в 1945 р. в Сан-Франциско створення ООН). Кожного разу укладання мирних договорів, створення міжнародних організацій означало також формування системи колективної безпеки та міжнародного права. На певний час припинялися «великі війни». В цей період відбувалося відродження економіки, розвиток виробництва, зростання добробуту і т.д. Це чередування війни і миру, на жаль, продовжується і нині. Нові війни стають іншими, але не менш небезпечними. Так, у ХХ ст. після завершення II світової війни сталася ще одна «велика» війна – «холодна війна», на завершення якої ні провідні держави світу, ні міжнародні організації не відреагували належним чином. «Холодна» війна, яка, на думку вчених, тривала з 1947 по 1991 рік, тобто понад 40 років, теж привела до серйозних втрат і не тільки економічних. Президент супердержави – США, однієї з двох основних учасників цієї війни, Буш-старший поздоровив з перемогою в цій війні свій народ, та назвав суму (вона була величезна), в яку обійшлася ця перемога американському народу. Очевидно, і після цієї війни потрібно було зустрітися лідерам найбільш впливових країн світу, які були найбільш активними учасниками «холодної» війни, для вироблення правил поведінки в новій ситуації, що склалася після руйнування двохполюсної системи світоустрою. Хоча війна і була «холодною», однак її наслідки мали б бути усвідомлені і відображені в міжнародному праві. Однак, цього не сталося. Все що відбувалося потім – заяви США про особливу місію в сучасному світі та претендування на роль «світового поліцейського», складне і конфліктне формування багатополюсності нині, що негативно позначається на рівновазі в світі, претензії ядерної держави Росії на світове лідерство та виникнення реальної загрози нової світової війни – все це є свідченням відсутності реальних механізмів попередження ескалації конфліктів у світі, розкручування нової гонки озброєнь, виникнення нових конфліктів між основними гравцями світової політики, так званих «інтернаціоналізованих» конфліктів.

З часів оголошення припинення «холодної війни» відбулися певні події, які б мали привести до реформування ООН, зокрема Ради Безпеки (конфлікт в Югославії та залучення в цей конфлікт НАТО, війна США в Іраку в 2003 році та війна Росії проти Грузії в 2008 р., особлива «гібридна» війна Росії проти України, яка владою держави-агресора не визнається, але яка вже привела до втрати Українською державою контролю над частиною Донбасу та до анексії Криму тощо). Питання щодо реформування Ради Безпеки ООН піднімалося світовою спільнотою не один раз. Після Другої світової війни цілком справедливо країни, які перемогли фашизм, отримали за це преференції у вигляді як постійного членства в Раді Безпеці, так і право вето. Однак, деякі

з цих країн (США та СРСР) ще в роки «холодної» війни ХХ ст. та гонки озброєнь поставили світ на грань катастрофи (наприклад, Карибська криза). Вже тоді мало було виникнути питання про зміни, реформування Ради Безпеки, як і всієї організації ООН. Мають бути визначені нові умови, за яких держави можуть отримати статус постійних членів Ради Безпеки ООН, зберегти його чи втрачати. Однією з умов, очевидно, має бути послідовна миролюбна, неагресивна зовнішня політика держави. З моменту створення цієї організації пройшло більше ніж півстоліття. У наш динамічний час зміни відбуваються дуже швидко під впливом нових реалій.

У ХХ ст. світовий порядок тричі докорінно змінювався. Перші два рази зміни були наслідком світових війн. Третя зміна відбувала після завершення «холодної війни» та розпаду СРСР. Після Першої світової війни розпалися чотири імперії – Російська, Австро-Угорська, Османська та Німецька. Друга світова війна теж змінила становище багатьох країн: одні країни здобули незалежність; другі країни посилили свої позиції в світі (США, СРСР), а позиції інших навпаки послабшали (Великобританія, Франція). Крім того сформувалася біполярна світосистема – «соціалістична» та «капіталістична» блокова система. Ця система мала свої сильні і слабкі сторони. Біполярна система, яка зруйнувалася разом з розпадом Радянського Союзу, сприяла підтримці певної стабільності у світі. З. Бауман вказує на те, що розколюючи світ блокова політика одночасно формувала образ цілісності, кожному куточку і закутку земної кулі приписувала певну роль в «глобальному порядку речей» – тобто в конфлікті двох таборів і в рівновазі, яка підтримувалася, хоча і була крихкою [1]. А яка ситуація склалася в світі сьогодні? З. Бауман вважає, що з завершенням Великого розколу світ уже не здається цілісністю; він більше схожий на поле розсіяних і розрізнених сил, що згущаються в самих неочікуваних місцях [1].

Судячи з усього світ рухається, не дивлячись ні на що (економічну, фінансову, інформаційну, культурну і т.п. глобалізацію), не до «вічного» миру, а до нової «холодної війни» (в кращому випадку). Голова міжнародного комітету Держдуми Росії Олексій Пушков називає нинішні відносини між Росією та США «другою холодною війною» [2].

В умовах загострення енергетичних, екологічних, кліматичних та інших глобальних проблем, формування глобального світового суспільства намагання перебудувати світ для отримання більших територій, більшого впливу говорить про недалекоглядність сучасних політиків. Нова затьяжна «холодна» війна не дозволить об'єднати зусилля всіх народів у боротьбі з явищами, які створюють небезпеку гибелі людської цивілізації. Всі країни світу потребують нового типу політиків, які здатні робити самі чи зважати на довготривалі прогнози вчених.

Ситуація, що склалася сьогодні у світі, примушує повернутися до визначення особливостей «холодної» війни та порівняння «холодної» війни ХХ ст. та тієї, яка розпочалася в ХХІ ст. Порівняння цих війн дозволило виявити наступні спільні риси: ці війни погіршують міжнародні відносини; засоби, які використовуються у цих війнах, майже однакові (таємні операції по підризу стабільності, шпигунство, політична пропаганда, диверсії тощо); як і в ХХ ст. в ХХІ ст. знову використовується образ зовнішнього ворога для відвернення уваги від

внутрішніх проблем та впливу на свідомість громадян; використовується ідеологія для єднання нації, збереження єдиної ідентичності, формування патріотизму, вірності курсу лідерів нації; існує небезпека переростання «холодної» війни в прямі зіткнення країн, що належать до різних блоків; «холодні» війни є різновидом «гібридної» війни.

Поняття «гібридна» війна почало вживатися не так давно. В Україні це поняття почало широко використовуватися науковцями, політиками, журналістами після того, як Росія анексувала Крим та вивела частину Донбасу з під контролю Української держави. Гібридною війною нині називають ту, в якій застосовують різні методи її ведення, включаючи й інформаційну війну. На думку М. П. Требіна, «гібридна» війна, по-перше, поєднує конвенційні і неконвенційні бойові дії та відповідних учасників цієї війни (поряд зі збройними силами дійовими учасниками стають терористи, найманці, партизани, ополченці, бандформування, спецпідрозділи інших держав тощо); по-друге, початок «гібридної» війни пов'язаний з використанням неконвенційних методів ведення бойових дій незаконними збройними формуваннями; по-третє, протягом усієї «гібридної» війни дуже важливе значення надається боротьбі за розум і душі людей, тобто інформаційній боротьбі, де основними дійовими суб'єктами виступають також не військові, а цивільні: ЗМІ, телебачення, Інтернет, інші засоби масової комунікації [3, с. 115].

Інформаційна війна займала важливе місце і в «холодній» війні ХХ ст., тільки тоді у Радянському Союзі вона називалася інакше – «психологічна війна» і то тільки для характеристики дій капіталістичних країн направлених проти країн соціалістичного табору. У однойменній книзі Д. Волкогонов описував так звані «суспільні» центри психологічних диверсій, міфотворчості тощо. Автор книги «Психологічна війна» Д. Волкогонов – історик, філософ, політолог та політик, у 1979–1984 роках він був начальником управління спецпропаганди («психологічної війни»). Засоби, методи, форми ведення «психологічної» війни, «контрпропаганди», які використовувалися спеціалістами в тій «холодній» війні, подібні до тих, які використовує Росія уже в новій «холодній», інформаційній війні. Лише до старих методів добавилися нові, більш досконалі, а крім того з'явилися нові технічні засоби миттєвого поширення інформації, яких не було в 80–х роках ХХ ст.

Серед методів, які розглядає Д. Волкогонов, є і такі: фальсифікація (повністю сфабриковані або частково підроблені варіанти реально існуючих документів, матеріалів, літератури); дискредитація керівних органів, суспільних організацій, політичних заходів, конкретних осіб і т.д.; залякування; поширення слухів, які представляють собою викривлену інформацію, яка не має під собою реальних підстав; створення ілюзорних стереотипів, «підгасовка карт» (події, факти підганяються під певну концепцію, версію, точку зору), «наклеювання ярликів» тощо [4, с. 127–134].

Є. Магда перераховує ті методи, які вже сьогодні Росія використовує в гібридній війні: «криве дзеркало»; «легітимний вигнанець»; «спекуляції на історії»; «заперечення очевидного»; «килимове бомбардування дезінформацією» і т.п. [5].

Дослідження впливу на свідомість та підсвідомість людей в умовах інформаційних війн знову стали актуальними, про що свідчить зростання кількості публікацій вітчизняних вчених, присвячених висвітленню цих проблем [5; 6; 7]. У ХХ ст. крім інформаційного впливу на свідомість громадян держав, які розглядалися як потенційний супротивник у війні, у «холодній війні» проводилися таємні операції спецслужб, а також відбувалися «інтернаціоналізовані» конфлікти, як то в Афганістані, Анголі, Північній Африці, В'єтнамі. Про деякі війни влада повідомляла (як то «виконання інтернаціонального обов'язку в Афганістані»), а деякі замовчувалися, оскільки неможливо було пояснити чим викликані дії «миролюбної» країни, країни, яка «бореться за мир у всьому світі», у віддаленому регіоні світу без втрати свого іміджу.

Політичні засоби, які застосовували держави впродовж історії людства у своїй миротворчій діяльності, були спрямовані або на еліту, або на народні маси політичних утворень. Великі держави в усі епохи проникали за допомогою агентів і грошей у суспільство малих держав, розкладаючи свідомість людей або вербували собі прихильників [8, с. 79].

Росія, як правонаступниця СРСР, намагається підвищити статус нинішньої війни в очах своїх громадян. Після заяв про те, що Україна «не держава», мати її в якості противника «великій» державі не годиться. Зовсім інакше громадяни Росії сприймають супердержаву США в якості ворога номер один. Саме тому росіяни переконали, що Росія в небезпеці, а в Україні проти Росії воює США. Образ США як ворога з радянських часів не був повністю стертий в свідомості «радянських» росіян. Тому відновити цей старий стереотип було не так і важко. Значна частина молоді теж сприйняла цей стереотип – молоді люди максималісти, для молодіжної субкультури притаманний культ сила, а тому боротися з сильним чи навіть найсильнішим противником почесно, викликає гордість за самих себе, повагу до себе.

Отже, мрії про «вічний мир» не справдилися. У ХХІ ст. знову продовжуються змагання між державами за місце в світовій системі відносин. Ці змагання часом стають небезпечними. З'являються нові гарячі точки на карті планети. Такою гарячою точкою нині є і Україна.

Конфлікти, які виникають між окремими державами, можуть розростатися і тому небезпеку виникнення нової світової війни не потрібно недооцінювати. Нинішні реалії свідчать про недостатню ефективність створеної в минулому столітті системи колективної безпеки, а це означає, що необхідно реформувати ООН. Нинішня дисгармонія у світових відносинах виникла через перерозподіл ролей у світі, намагання в черговий раз змінити світоустрій. Відновлення порядку, стабільності у світі має бути предметом вивчення вітчизняних вчених.

Список використаних джерел

1. Бауман Зигмунт. Национальное государство и что дальше [Електронний ресурс] / Зигмунт Бауман // Отечественные записки. – 2002. – №6. – Режим доступу: <http://www.strana-oz.ru/users/zigmund-bauman>
2. В Госдуме открыто заявили о новой «холодной войне» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2014/12/8/7046766/>
3. Требін М. П. «Гібридна» війна як нова українська реальність [Електронний ресурс] / М. П. Требін // Український соціум. – 2014. –

№3. – С.113–127. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2014_3_13

4. Волкогонов Д. А. Психологическая война: Подрывные действия империализма в области общественного сознания. – 2-е изд., доп. / Д. А. Волкогонов. – М.: Восницздат, 1984. – 320 с.

5. Магда Є. В. Виклики гібридної війни: інформаційний вимір [Електронний ресурс] / Є. В. Магда // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2014. – №5. – С.138–142. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2014_5_29

6. Рубан Ю. Україна як суб'єкт і об'єкт сучасних міжнародних інформаційних воєн / Ю. Рубан // Стратегічні пріоритети. – К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 2009. – №2 (11). – С.5–9.

7. Гойман О. О. Маніпулювання масовою свідомістю в умовах сучасної гібридної війни [Електронний ресурс] / О. О. Гойман // Грані. – 2015. – №1. – С.50–56. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_1_11

8. Арон Раймон. Мир і війна між націями: пер. с фр. / Раймон Арон; Під общ. рук. Віктор Шовкун, З. Борисюк, Г. Філіпчук. – Київ: Юніверс, 2000. – 688 с.

References

1. Bauman Zyhmunt. Natsional'noe hosudarstvo u chto dal'she [Elektronnyy resurs] / Zyhmunt Bauman // Otechestvennye zapysky. – 2002. – №6. – Rezhym dostupu: <http://www.strana-oz.ru/users/zigmund-bauman>

2. V Hosdume otkroto zayavyly o novoy «kholodnoy voyne» [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://news.liga.net/ua/news/politics/4348146_u_derzhdm_rf_zayavili_pro_pochatok_drugo_kholodno_v_yni_z_ssha.htm

3. Trebin M. P. «Hibrydna» viyna yak nova ukrayins'ka real'nist' [Elektronnyy resurs] / M. P. Trebin // Ukrayins'kyi sotsium. – 2014. – №3. – С.113–127. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2014_3_13

4. Volkohonov D. A. Psykholohycheskaya voyna: Podravnue deystviyua ymperyalizma v oblasti obshchestvennoho soznannya. – 2-е изд., доп. / D. A. Volkohonov. – М.: Voenydzat, 1984. – 320 с.

5. Mahda Ye. V. Vyklyky hibrydnoyi viyny: informatsiynyy vymir [Elektronnyy resurs] / Ye. V. Mahda // Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. – 2014. – №5. – С.138–142. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2014_5_29

6. Ruban Yu. Ukrayina yak sub'yekt i ob'yekt suchasnykh mizhnarodnykh informatsiynykh voyen / Yu. Ruban // Stratehichni priorytety. – К.: Natsional'nyy instytut stratehichnykh doslidzhen', 2009. – №2 (11). – С.5–9.

7. Hoyman O. O. Manipulyvannya masovoyu svidomistyu v umovakh suchasnoyi hibrydnoyi viyny [Elektronnyy resurs] / O. O. Hoyman // Hrani. – 2015. – №1. – С.50–56. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_1_11

8. Aron Raymon. Myr i viyna mizh natsiyamy: per. s fr. / Raymon Aron; Pid obshch. ruk. Viktor Shovkun, Z. Borysyuk, H. Filipchuk. – Kyiv: Yunivers, 2000. – 688 s.

Kindratets O. M., Doctor of Political Sciences, Professor, Department of Political Science, Zaporizhzhya National University (Ukraine, Zaporozhye), kin-el@yandex.ua

War as a factor of change in the world order

The article aims to determine the characteristics of wars affecting the change world order, to investigate processes in international relations, which have been observed after the end of world wars, agreements reached after the war in order to establish a system of collective security. In the study commonly logical methods as well as comparative, historical methods were used. The study made it possible to come to the following conclusions: not all wars are changing the world order; some countries unleash war to change their role and place in world politics; hybrid warfare is not a new phenomenon; «cold war» in the twentieth century was a «hybrid» war. The current state of international relations can be called «new cold war». This war is in some way similar, but in some way different from the «cold war» of the twentieth century. «Cold war» also requires the efforts of world leaders for their suspension and achievement a negotiated agreement to restore and strengthen the system of collective security.

Keywords: War, World War I, the «cold war», «hybrid warfare», world order.

Kindratets E. H., доктор политических наук, профессор, профессор кафедры политологии, Запорожский национальный университет (Украина, Запорожье), kin-el@yandex.ua

Война как фактор изменения миропорядка

Цель статьи определить особенности войн, влияющие на изменения мироустройства, исследовать процессы в международных отношениях.

которые наблюдались после завершения мировых войн, достигнутые договоренности о создании коллективной системы безопасности. В исследовании использованы общелогические методы исследования, компаративистский, исторический методы. Исследование позволило прийти к следующим выводам: не все войны меняют миропорядок; некоторые страны начинают войны с целью изменить свою роль и место в мировой политике; гибридные войны не является новым явлением; «холодная война» в XX в. была «гибридной» войной. Современное состояние межгосударственных отношений можно назвать «новой холодной войной». Эта война в чем то похожа, но в чем то отличается от «холодной войны» XX века. «Холодные войны» тоже требуют усилий мировых лидеров по их пресечению и достижению путем переговоров договоренностей по восстановлению и укреплению системы коллективной безопасности.

Ключевые слова: война, мировая война, «холодная война», «гибридная война», мировой порядок.

УДК [327(100):141.72]

Климчук І. І.,

аспірантка кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби, Львівський національний університет ім. Івана Франка (Україна, Львів), lasunka81@gmail.com

ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК ФЕМІНІСТСЬКИХ ПІДХОДІВ У ТЕОРІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Досліджено передумови формування та розвиток феміністських підходів у теорії міжнародних відносин. Проаналізовано гендерну складову та витоки нової концепції у феміністському вченні. Розглянуто основні теоретичні підходи в рамках феміністської епістемології, зокрема: феміністський емпіризм, феміністську позицію, феміністський постмодернізм (С. Гардінг), постмодерністський фемінізм (Кр. Сільвестер), ліберальний фемінізм; емпіричний фемінізм, аналітичний фемінізм та нормативний фемінізм (Ж. Труа). З'ясовано їхні спільні і відмінні положення, а також подано оцінку з погляду теорії і практики міжнародних відносин.

Ключові слова: феміністські підходи, теорія міжнародних відносин, гендер.

У порівнянні з іншими напрямками суспільних наук, розвиток феміністських підходів в теорії МВ відбувся з відносним запізненням. До ранніх праць, які успішно відзначилися у згаданий період часу, а тепер вважаються феміністською класикою належать: «Жінки і війна» (1987) Джин Бетке Ельштайн, «Банани, пляжі та військові бази (1989) Синтії Енлоу, «Гендер у міжнародних відносинах: феміністські підходи з досягнення глобальної безпеки» (1992) Дж. Енн Тікнер та «Феміністська теорія і міжнародні відносини у постмодерністську еру» (1994) Крістін Сільвестер. Не зважаючи на те, що ці праці різняться між собою у підходах, все ж їхні автори об'єднані спільною метою – переосмислення теоретичних параметрів дисципліни з феміністських перспектив.

Основою феміністського теоретичного напрямку є гендер – ідеологічно та соціально зумовлена різниця між чоловіками і жінками, протилежна до біологічних відмінностей між статями. На думку феміністів гендер складається з концепцій нерівності у владних відносинах і соціальних структурах та має важливе значення як для жіночого так і чоловічого досвіду. Варто зауважити, що саме феміністський рух кінця 1980–х років заклав основи для досліджень гендерних відносин.

Важливу роль у впровадженні феміністських підходів в теорію міжнародних відносин відіграли три важливих конференції: перша відбулася у 1988 році під егідою часопису «Міленіум: журнал міжнародних досліджень» в Лондонській економічній школі (London School of Economics), друга у 1989 році в Університеті Південної Каліфорнії (University of South California, USC), а третя у 1990 році в жіночому коледжі Велеслі (США, штат Массачусетс) (Wellesley college), де були представлені перші феміністські дослідження міжнародної політики.